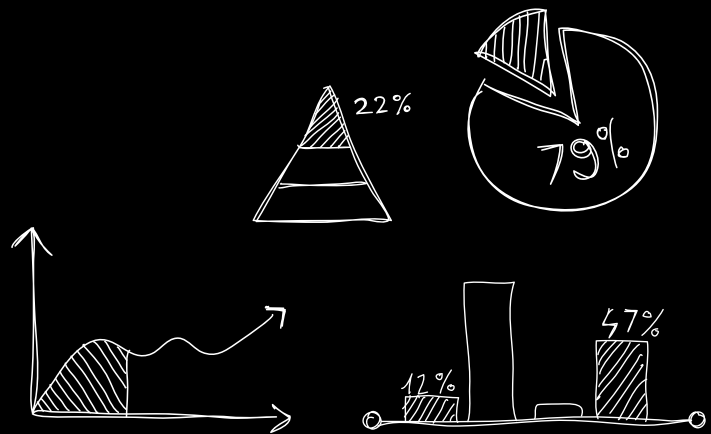

M

o istraživanje
o 2011

M

Istraživanje 2011

ISTRAŽIVANJE KONCEPTA RODNO ZASNOVANOG NASILJA, KAO I STAVOVA PREMA RODNO ZASNOVANOM NASILJU KOD SREDNJOŠKOLACA U SRBIJI.

Beograd, 2012

Centar E8

CENTAR

care

NORWEGIAN MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS

Impressum

Izdavač:
Centar E8
Sarajevska 81, Beograd

Za izdavača:
Vojislav Arsić

Autorke:
Ivana Jakovljević
Branislava Arsenov

Dizajn naslovnice i preloma:
Vjeko Sumić

Prelom unutrašnjih stranica:
Nikola Milenković

Štampa:
Psiho, Beograd

Tiraž: 350 komada

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

305-055.1
316.624-055.1

M istraživanje : 2011 / [autorke Ivana Jakovljević, Branislava Arsenov]. - Beograd : Centar E8, 2012 (Beograd : Psiho).
- 28 str. : graf. prikazi ; 30 cm

Podatak o autorkama preuzet iz kolofona. - Tiraž 350.

ISBN 978-86-911995-2-4
COBISS.SR-ID 188844812

Sadržaj

1	Zahvalnost	
2	Uvod i osnovne informacije o projektu	04
3	Mladići i maskulinitet	06
4	Cilj istraživanja	07
5	Rezultati	09
5.1	Kvalitativna studija - fokus grupe	09
5.2	Kvalitativni prikaz dobijenih rezultata	13
6	Povezanost među varijablama	22
7	Ključni nalazi	24

Želimo da izrazimo veliku zahvalnost Ministarstvu inostranih poslova Norveške na podršci jer bez nje, inovativan rad na uključivanju dečaka i mladića u istraživanju uzroka nejednakosti i nasilja zasnovanog na rodu ne bi bio moguć.

Takođe, želimo da se zahvalimo lokalnim koordinatorima i koordinatoricama iz Kancelarija za mlade koji su sproveli anketiranje na terenu: [Nikola Đukanović](#), [Miloš Đerić](#), [Viera Krstovski](#), [Ivan Antić](#), [Bilja Stojanović](#), [Nikola Marković](#), [Radenko Živanović](#), [Davorka Mitrović](#), [Marina Janković](#), [Ognjen Popović](#), [Sammir Fujaljković](#), [Bojan Lučić](#), [Dejan Tomić](#), [Miloš Kostić](#), [Deni Krevešić](#) i [Srđan Ranković](#).

Ovim putem želimo da se zahvalimo i mladićima koji su učestvovali u ovom istraživanju i posvetili svoje vreme, bili iskreni i otvoreni u deljenju svojih iskustava sa nama.

Zahvalnost

Uvod i osnovne informacije o projektu

Globalno, preovlađujuće rodne norme imaju veliki uticaj na zdravlje i razvoj mladića, na jedan drugačiji ali ipak srodan način nego što je to slučaj kod devojaka. Patrijarhalni stavovi i krute forme muževnosti često su promovisani u različitim sferama društva, u porodici, u medijskim porukama, u školama i na drugim javnim i privatnim mestima. Rodna ravnopravnost i prevencija nasilja povezani su sa ovim normama koje često idealizuju različite oblike ponašanja koji mladiće i devojke izlažu riziku. Da bi se osiguralo da zdrave veze zasnovane na ravnopravnosti i ljudskim pravima predstavljaju osnov za zdrav razvoj mladića, od vitalne je važnosti podstaknuti mladiće na svesno razmišljanje o ovim temama.

Kao deo procesa analiziranja izazova sa kojima se mladići suočavaju, neophodno je ispitati određene društvene i kulturne norme vezane za pojam maskuliniteta. Kada je reč o normama vezanim za promociju rodne ravnopravnosti i borbi protiv rizičnih oblika ponašanja usko povezanih sa pitanjima zdravlja i nasilnih ponašanja kod mladića, takav pristup iziskuje neposrednu komunikaciju sa dečacima i mladićima (i muškarcima uopšte) kako bi se razjasnili stavovi, uverenja i ponašanja od kojih zavise izbori kojima mladi oba pola najčešće pribegavaju.

RADNE DEFINICIJE RODA I MASKULINITETA

Rod se odnosi na društveno konstruisane uloge, očekivanja i definicije koje određeno društvo smatra prikladnim za muškarce i žene. Pol se odnosi na biološke i psihološke karakteristike koje određuju muškarce (i dečake) i žene (devojčice). Muške rodne norme predstavljaju društvena očekivanja i uloge dodeljene muškarcima i dečacima u odnosu na ili suprotno od žena i devojčica. Ove norme podrazumevaju shvatanja da bi muškarci trebalo da preuzimaju rizik, podnose bol, budu čvrsti i izdržljivi ili da imaju mnogo seksualnih partnera kako bi dokazali da su oni "pravi muškarci". Maskulinitet se odnosi na mnogobrojne načine na koje je muževnost društveno definisana u istorijskom i kulturološkom kontekstu i na razlike u moći između određenih vrsta muževnosti (Connell, 1994.). –

Uključivanje muškaraca i dečaka u menjanje rodno zasnovane nejednakosti u zdravstvu: Dokazi iz interventnih programa, Svetska zdravstvena organizacija i Promundo, str. 7, 2007.

UVOD

Program za rodnu ravnopravnost koji se obraća mladićima je projekat koji Centar E8 realizuje u saradnji sa CARE International uz podršku Ministarstva inostranih poslova Kraljevine Norveške. Rad sa mladićima srednjoškolskog uzrasta usmeren je na ispitivanje društvenih normi vezanih za rodnu pripadnost i ima za cilj promociju zdravih obrazaca ponašanja i nenasilja u odnosima sa vršnjacima oba pola. U okviru ovog programa kojim je obuhvaćeno 16 gradova/opština, na uzorku od 1461 ispitanika, sprovedno je istraživanje o stavovima mladih muškaraca po pitanju rodne ravnopravnosti, rodni uloga kao i o stavovima po pitanju nasilja i rodno zasnovanog nasilja.

U okviru ovog projekta, zasnovanog na promociji poželjnih obrazaca ponašanja srednjoškolske muške populacije, usvojena su i dodatno unapređena prethodna iskustva radionica za edukaciju mladića po pitanju rodne ravnopravnosti, seksualnog i reproduktivnog zdravlja i rešavanja konflikata ne/nasilnim putem. Pored neposredne komunikacije sa ciljnom grupom (pristupa "licem u lice"), deo našeg projekta edukacije je i kampanja pod nazivom "Budi muško" ("Be a man"). Kampanja o kojoj je reč, plod je saradnje između ciljane (muške) populacije i eksperata iz oblasti socijalnog marketinga.

Ova inicijativa je nastala s ciljem da promoviše pozitivne promene u ponašanju mladića i ponudi alternative nasilju (posebno rodno zasnovanom nasilju¹). Ovaj program pruža mladićima (i devojka) mogućnost da preispituju važeće stavove i obrasce ponašanja koji negativno utiču na njihove živote. Mladići sa rodno pravičnijim normama ostvaruju zdravije i pozitivnije partnerske odnose što ih ujedno čini i društveno korisnijim jedinkama.

1. Član 1 Deklaracije UN o eliminaciji nasilja nad ženama (DEVW), koju je usvojila Generalna skupština UN-a u rezoluciji 48/104 od 20.12.1993. godine, definiše termin "nasilje nad ženama" kao:

"Bilo kakav akt nasilja koji se temelji na rodu, a koji za posledicu ima, ili je verovatno da će imati, fizičku, seksualnu ili psihološku štetu ili patnju žena, uključujući pretnje takvim radnjama, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode bilo u javnom ili privatnom životu (Unesco str.53, 1999.)"

Mladići i maskulinitet

Životi muškaraca i žena i rodni odnosi među njima menjaju se s epohama, kulturama i društvenim zajednicama. Sve više muškaraca provodi više vremena sa svojom decom i iskazuje spremnost da u većoj meri učestvuje u njihovom podizanju. Ovakvi pomaci dovode u pitanje postojanje univerzalnog oblika „maskuliniteta” (ili „ženstvenosti”), za sva vremena primenjivog na sva društva. Postoje, ipak, dominantni obrasci „muškosti” koji utiču na stavove i ponašanje mnogih muškaraca. Primera radi, nespremnost da se povede briga o sopstvenom zdravlju ili privrženost restriktivnim normama po kojima „biti muško” znači „biti nepopustljiv i agresivan.” Kako se i sami muškarci međusobno značajno razlikuju (što, uostalom, važi i za žene), termin „maskulinitet” skovan je u nastojanju da se njime obuhvati što veći broj mogućih značenja floskule „biti muško”.

Maskulinitete treba shvatiti kako kao izraz kolektivnog, tako i kao izraz individualnog iskustva. Način razmišljanja i ponašanje mladića uslovljeni su pripadnošću grupama/institucijama, bilo da je reč o školi, kafiću ili fudbalskom klubu. Njihovo ponašanje i način na koji će komunicirati sa svojom vršnjačkom grupom, delimično zavise i od društvenog konteksta (recimo, od toga da li se nalaze u školi, kafiću, omladinskom centru, da li sportskoj utakmici prisustvuju kao puki gledaoci ili kao aktivni učesnici). Njihovo nasilništvo često je uslovljeno „kodeksom časti” vršnjačke grupe kojoj pripadaju (fudbalski huligani i njima srodne navijačke grupe) ili institucijama (škola).

Rodna ravnopravnost preduslov je za mogući pomak u odnosima muškaraca i mladića sa ženama i devojkama i, u istoj meri, mogućnost da podignu kvalitet svojih odnosa sa drugim muškarcima i mladićima. Veći stepen rodne ravnopravnosti umanjio bi pritisak na muškarce da se povinuju rigidnim obrascima muškosti koji ne doprinose kvalitetu njihovih života. Moguće je da bi učestalost muškog nasilja u tom slučaju doživela pad, doprinoseći bezbednosti zajednice i iznalaženju novih, nenasilnih oblika razrešenja konflikata, kao i kvalitetnijoj porodičnoj interakciji. Učešće muškaraca u raspravi o pitanjima prethodno marginalizovanim kao „tipično ženskim” (porodica, nasilje, seksualno i reproduktivno zdravlje), moglo bi da obezbedi širi konsenzus za promene u ovoj oblasti.

² World Health Organization (2007). Engaging men and boys in changing gender-based inequity in health: Evidence from programme interventions. Geneva

M L A D I Ć I

Oslanjajući se na ova razmišljanja, sve je veća osnova za globalno delovanje kako bi se odrasli i mladići uključili u grupne obrazovne aktivnosti, kampanje u zajednici i druge procese u nastojanju da promene važeće norme vezane za rod. Izveštaj o 57 programa angažovanosti muškaraca koji je nedavno objavila Svetska zdravstvena organizacija pružio je dokaz da je gotovo 60% njih pokazalo promene u stavu ili ponašanju.² Projekat Incijativa mladića koristi ovo rastuće iskustvo dobre prakse u angažovanju muškaraca i dečaka kao osnovu za ostvarivanje rodne ravnopravnosti.

Istraživanje

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja koje je sprovedeno u 16 gradova Srbije, bio je ispitati stavove mladih muškaraca po pitanju rodne ravnopravnosti, rodni uloga kao i stavove po pitanju nasilja i rodno zasnovanog nasilja. Takođe, cilj istraživanja bio je i doći do podataka o učestalosti različitih vidova nasilnog ponašanja kod mladih muškaraca u Srbiji, kako prema drugim osobama muškog pola, tako i prema osobama ženskog pola.

Takođe, ovim istraživanjem ispitivani su i faktori koji su potencijalno značajno povezani sa različitim oblicima nasilnog ponašanja kao što su neki od faktora koji se tiču zdravih stilova života (konzumiranje psihoaktivnih supstanci), faktori koji se tiču samopouzdanja i društvene podrške kao i stavovi prema nasilju i rodnoj ravnopravnosti.

UZORAK

Uzorak je činila 1461 osoba muškog pola, uzrasta od 14-19 godina. Prikaz ispitanika po gradovima dat je u Tabeli 1.

Beograd	• 111	Obrenovac	• 24
Loznica	• 142	Bački Petrovac	• 42
Novi Pazar	• 133	Ub	• 17
Velika Plana	• 81	Temerin	• 18
Požarevac	• 143	Kladovo	• 52
Apatin	• 112	Kikinda	• 120
Smederevo	• 136	Krupanj	• 118
Despotovac	• 104	Prokuplje	• 108

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Za svrhe istraživanja korišćen je upitnik izrađen u okviru projekta "Mladići kao saveznici u sprečavanju nasilja i sukoba na zapadnom Balkanu", kao i neki delovi upitnika upotrebljenog u istraživanju koje je sprovedeno od strane Instituta društvenih nauka, Građanke i građani Srbije o rodnoj ravnopravnosti³. Podaci su prikupljeni tokom oktobra i novembra 2011. godine u srednjim školama u 16 gradova Srbije: Beograd, Novi Pazar, Kikinda, Velika Plana, Despotovac, Prokuplje, Požarevac, Loznica, Temerin, Apatin, Kladovo, Krupanj, Smederevo, Ub, Bački Petrovac i Obrenovac. Dodatno, u četiri grada (Beograd, Loznica, Novi Pazar i Kostolac (opština Požarevac)) održane su fokus grupe na temu rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja kako bi uvid u problem bio što potpuniji.

SAGLASNOST ZA UČEŠĆE U ISTRAŽIVANJU

Kako bi se obezbedili zadovoljavajući etički standardi svi učesnici u istraživanju su pre popunjavanja upitnika potpisali formular za pristanak učešća u istraživanju, kako bi se osiguralo da je učešće svih ispitanika bilo dobrovoljno. Takođe, sve vreme popunjavanja upitnika, anketari su bili na raspolaganju ispitanicima ukoliko su ispitanici imali bilo kakve nedoumice u vezi sa pitanjima u upitniku ili sa delovima formulara za saglasnost učešća u istraživanju. Takođe, svi učesnici u istraživanju su dobili po jedan primerak formulara za pristanak učešća na kom se nalazio kontakt Centra E8, za sva dodatna pitanja o istraživanju koja su učesnici imali.

³ Institut društvenih nauka - Centar za politikološka istraživanja i javno mnjenje, Građanke i građani Srbije o rodnoj ravnopravnosti, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike Republike Srbije, 2010.

Rezultati istraživanja

KVALITATIVNA STUDIJA – FOKUS GRUPE**CILJEVI KVALITATIVNE STUDIJE**

Kompleksna analiza koncepta rodno zasnovanog nasilja obuhvata i kvalitativan istraživački metod koji omogućava neposredniji i jasniji uvid u stavove mladih prema rodno zasnovanom nasilju kao i u učestalost javljanja nasilja i rodno zasnovanog nasilja kod mladih. Takođe, ovaj pristup je vrlo prikladan za uzorak koji čine mladi ljudi jer im daje priliku da svojim rečima ispričaju stavove o temi, kao i da ukažu na to koji su to problemi vezani za nasilna ponašanja sa kojima se oni suočavaju.

CILJEVI ODRŽANIH FOKUS GRUPE BILI SU:

- ▶ Sticanje uvida u život mladića u Srbiji
- ▶ Sticanje uvida u odnose između mladih u Srbiji
- ▶ Sticanje uvida u stavove prema nasilju i nasilna ponašanja koja mladići doživljavaju/čine

UZORAK ISPITIVANJA I KORIŠĆENI METOD

Za potrebe ovog istraživanja realizovane su četiri fokus grupe. Fokus grupe su realizovane u Beogradu, Loznici, Kostolcu i u Novom Pazaru, svaka u trajanju od dva sata.

Sve fokus grupe imale su identičnu strukturu zadataka, međutim u zavisnosti od važnosti pojedinih tema i dinamike grupe, delovi su modifikovani i prilagođavani grupama bez narušavanja osnovne sadržinske celine.

Zainteresovanost i stepen saradljivosti varirali su od grupe do grupe, ali je većina učesnika uspostavila korektan odnos, kako u okviru grupe tako i sa moderatorom.

Jedan od faktora grupne kohezije i slobode u ispoljavanju mišljenja je bio upravo percepcija moderatorke kao nekoga ko dolazi sa strane, te tako nema lični odnos prema situaciji po pitanju nasilja u toj sredini.

U proseku je bilo 12 učesnika po grupi.

Rezultati istraživanja

REZULTATI ISTRAŽIVANJA PO GRADOVIMA

BEOGRAD

Fokus grupa održana je 8.11.2011. u Domu omladine.

Učesnici ove fokus grupe bili su đaci dve beogradske gimnazije. Od samog početka bili su veoma raspoloženi za priču.

Niko od učesnika nije imao prethodno znanje o rodno zasnovanom nasilju. Nakon što im je bolje objašnjeno šta rodno zasnovano nasilje predstavlja, izveštavaju da je veoma zastupljeno u njihovoj sredini. Razlozi koje navode su mnogobrojni među kojima prednjači različitost, pripadanje drugačijoj subkulturi ili niži socio-ekonomski status.

Mladi, koji su učestvovali u istraživanju, istakli su da je stvarni izvor nasilja postojanje klanova, kako muških tako i ženskih. Klanovi su grupe koje broje svega par članova, najčešće istopolne, sastavljene od najpopularnijih učenika određenog razreda. Oni vrše nasilje nad vršnjacima, koje je najčešće verbalno.

Takođe, dobijeni su podaci o tome da za članstvo u nekim klanovima, koji nisu istopolni, mlada osoba koja želi da pristupi mora da ima seksualni odnos sa svima u klanu. Ovo je samo jedan od načina pristupanja klanu.

O tome šta je pravi muškarac mišljenja su bila podeljena. Većina je, ipak, navodila da pravi muškarac jeste: emotivan, ne deli poslove na muške i ženske, uvek uz svoju partnerku, porodicu i decu... Dok je sa druge strane upravo ovo bio opis papučara i slabića. **Ipak, stav da je ženi mesto u kući i uz decu je bio opšte prisutan.**

Kada su u pitanju zdravi stilovi života ovi mladići govore u korist toga da njihovi vršnjaci, većinom, već krajem osnovne i početkom srednje počinju da konzumiraju alkohol i cigarete u velikim količinama. Kada su u pitanju narkotici navode da je upotreba rasprostranjena. Upotreba zaštite u seksualnim odnosima je slabo zastupljena, navode ovi mladići.

LOZNICA

Fokus grupa održana je u prostorijama Kancelarije za mlade, 9.11.2011.

Ova grupa mladih bila je iz različitih srednjih škola. Nisu bili mnogo raspoloženi za saradnju i na pitanja su, sem nekoliko pojedinaca, bezvoljno odgovarali. Nekolicina je imala prethodno znanje o rodno zasnovanom nasilju i podelili su ga sa grupom.

I ovde je zabeleženo formiranje klanova. Ono što su napomenuli jeste da su muški klanovi često ti koji izazivaju tuče i fizičko maltretiranje, dok su ženske grupe one koje vrše verbalno nasilje. Osobe koje najčešće trpe nasilje, kako izveštavaju, su one koje žele da se dokažu ili one koje su drugačije i specifične. Takođe, nasilje se u ovoj sredini percipira kao sredstvo za rešavanje problema. Nekolicina učesnika priznala je da je su i sami bili žrtve nasilja više puta, kao i to da su ga inicirali.

Većina grupe složila se da je ženi mesto u kući i da mora da sluša muža. Za ženu nije fakultet, posao i te stvari, to onda nije žena. Treba da bude kod kuće.

Ono što smatraju da je velik problem u njihovoj sredini je upotreba različitih psihoaktivnih supstanci u velikim količinama, što često može da bude uzrok nasilja. Učesnici su naveli da budući da je Loznica blizu granice, pristup narkoticima, pogotovo marihuani, veoma lak. Doba-uzrast kada počinju sa konzumiranjem alkohola i cigareta u ovoj sredini je već početkom petog ili šestog razreda, nakon čega, vrlo brzo prelaze na druge psihoaktivne supstance.

KOSTOLAC

Fokus grupa održana je u učionici Tehničke škole 10.11.2011.

Ova fokus grupa održana je sa učenicima iz Tehničke škole. Grupa nije želela saradnju. Tokom same fokus grupe neki od učenika pokušali su da izađu kroz prozor. Kako ova grupa izveštava rodno zasnovano nasilje je veoma zastupljeno u njihovoj sredini. Kao i prethodne, navode da je uzrok tome različitost.

Šta će devojka u tehničkoj školi, to je muška škola!? Grupa izveštava da baš iz ovog razloga često verbalno maltretira dve devojke koje idu u njihov razred.

Rezultati istraživanja

Pored toga navode i da su fizički obračuni veoma česti, tačnije gotovo svakodnevni, u njihovoj školi i da je to sasvim normalno.

Šta on ima da čupa obrve? Mukarac treba da radi, ne da čupa obrve. Većina po pitanju muškarca i njegovih uloga govori u korist toga da je muškarac taj koji radi, zarađuje i ima ženu koja treba da mu služi. Sa druge strane, ženi je mesto u kući.

NOVI PAZAR

Fokus grupa održana je u Kancelariji za mlade 12.11.2011. Učesnici su bili iz različitih srednjih škola. Bili su veoma raspoloženi za priču i svi prisutni su podjednako učestvovali.

Učesnici izveštavaju o tome da je rodno zasnovano nasilje slabo zastupljeno u njihovoj sredini, ali i da mnoge stvari, zbog kulture, ostaju iza zatvorenih vrata i da se o tome malo priča. Takođe, to ne nazivaju nasiljem nego autoritetom.

Navode i da je verbalno nasilje u muško/ženskim odnosima veoma zastupljeno, ali ne i fizičko. Ipak, **među muškarcima je često fizičko nasilje, i ono za njih znači dokazivanje- da me se plaše. Između ostalog, govore da su retki okršaji jedan na jedan, već da se dešavaju grupne tuče. Bitan podatak iz ove grupe je da veoma rano, kako navode, već u petom/šestom razredu velik broj mladića počinje da nosi nož sa sobom- za odbranu. Napadi nožem se ne dešavaju često, ali kada se dese imaju kobne posledice.**

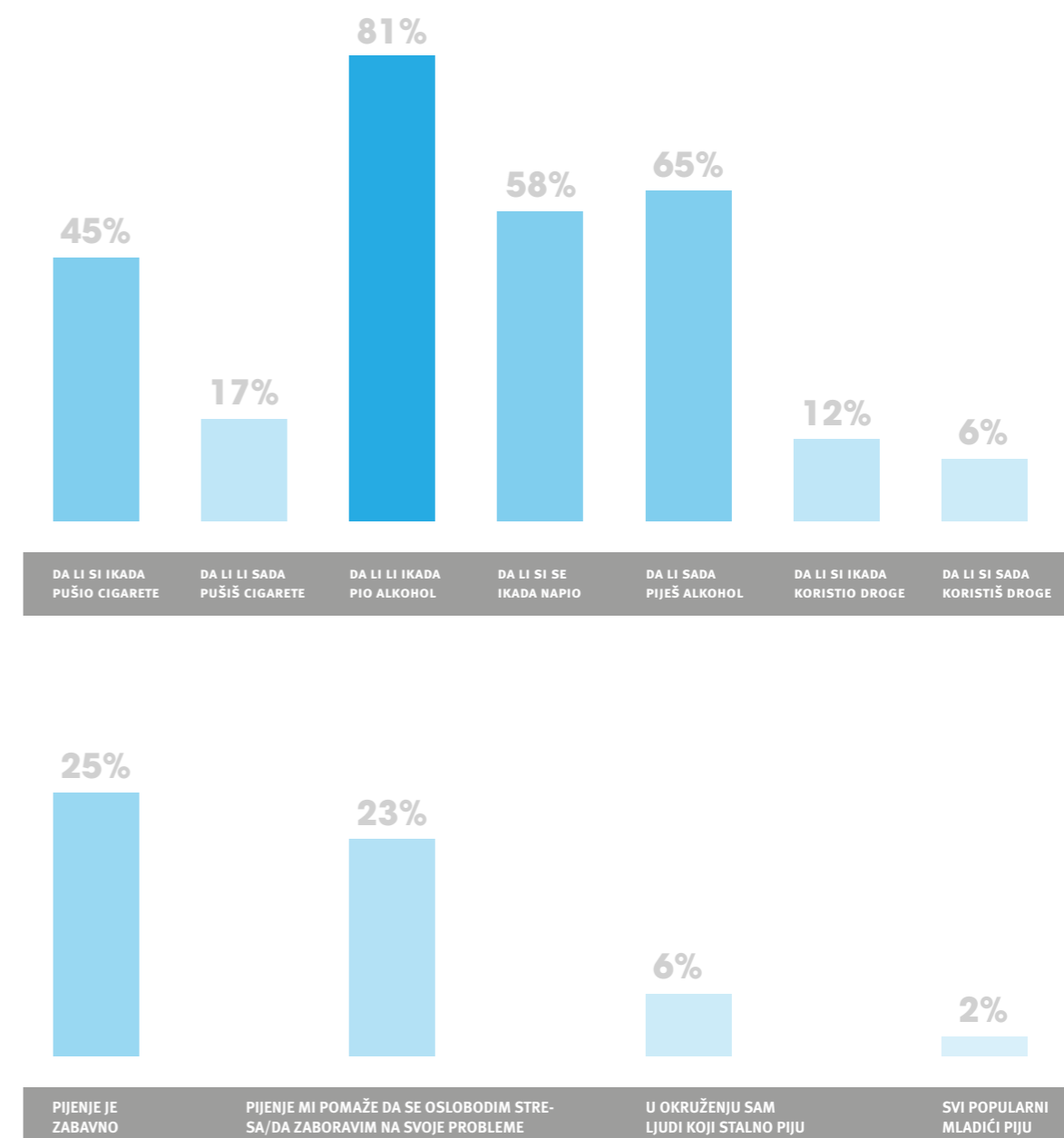
Za ženu kažu da je stub porodice u braku, koji je zajednica. Majka je svetinja i treba da bude uzor deci. Treba da se školuje, da radi ali i vaspita decu.

Muškarac treba da bude edukovan, da se bavi sportom, da nije lenj i da je dobar uzor, ali ako pokaže emocije, onda je to blam. Sa druge strane, smatraju da je normalno da muškarac plače u javnosti i da to nije slabost.

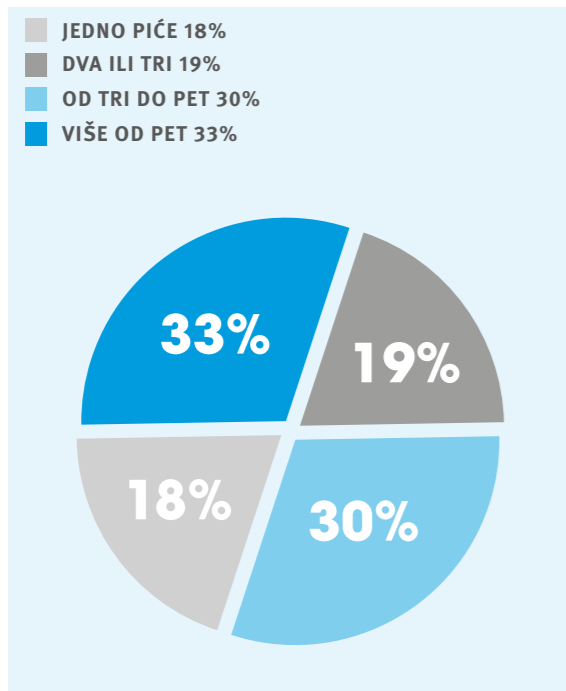
Navode i da, zbog kulture i vere, mali broj mladih pije alkohol i da su veoma posvećeni sportu ili nekim drugim vannastavnim aktivnostima. Konzumiranje cigareta je, ipak, učestalije.

Kvalitativni prikaz dobijenih rezultata

Zdravi stilovi života - upotreba psihoaktivnih supstanci

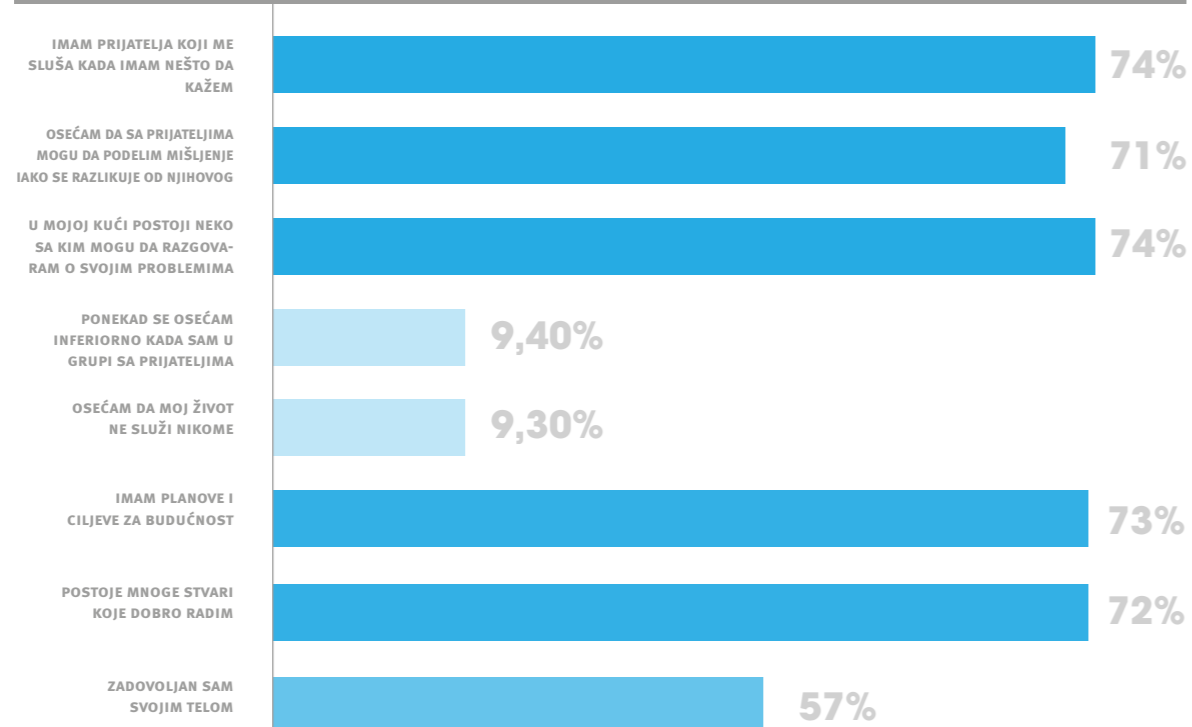
Kad piješ, koliko pića obično popiješ?

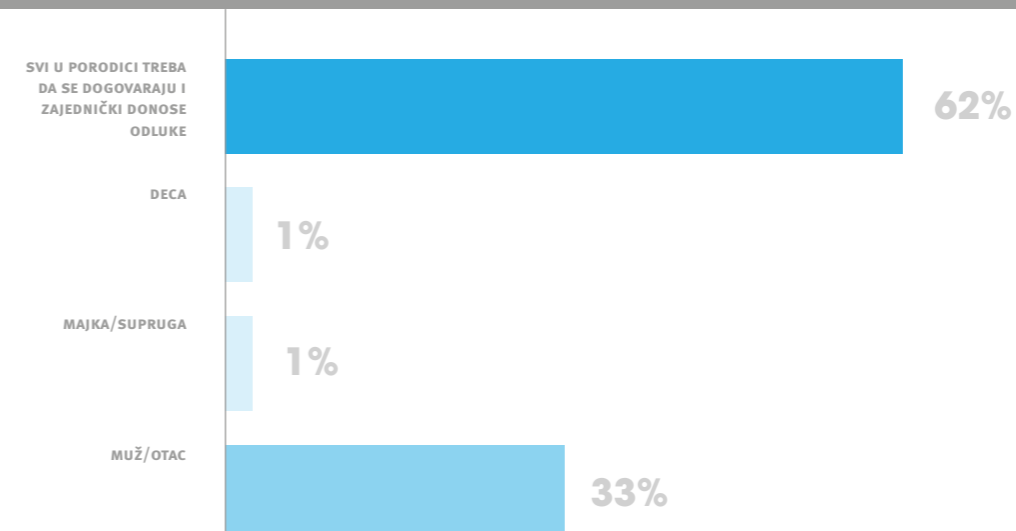
Dobijeni rezultati pokazuju da je **procenat mladih koji konzumiraju alkohol veoma visok (65%)**, dok je u pojedinim gradovima taj broj i veći (Kikinda-74%, Despotovac-71%). Postotak mladih koji konzumiraju cigarete (17%) i droge (5%) je manji, ali nikako zanemarljiv obzirom da je reč o mladima uzrasta od 14 do 19 godina.

Činjenica koja je još više zabrinjavajuća jeste da **23% mladih izveštava da alkohol konzumira da bi se oslobodili stresa ili rešili probleme**. Taj postotak je pojedinim gradovima i viši (Kladovo-31%, Krupanj 37%).

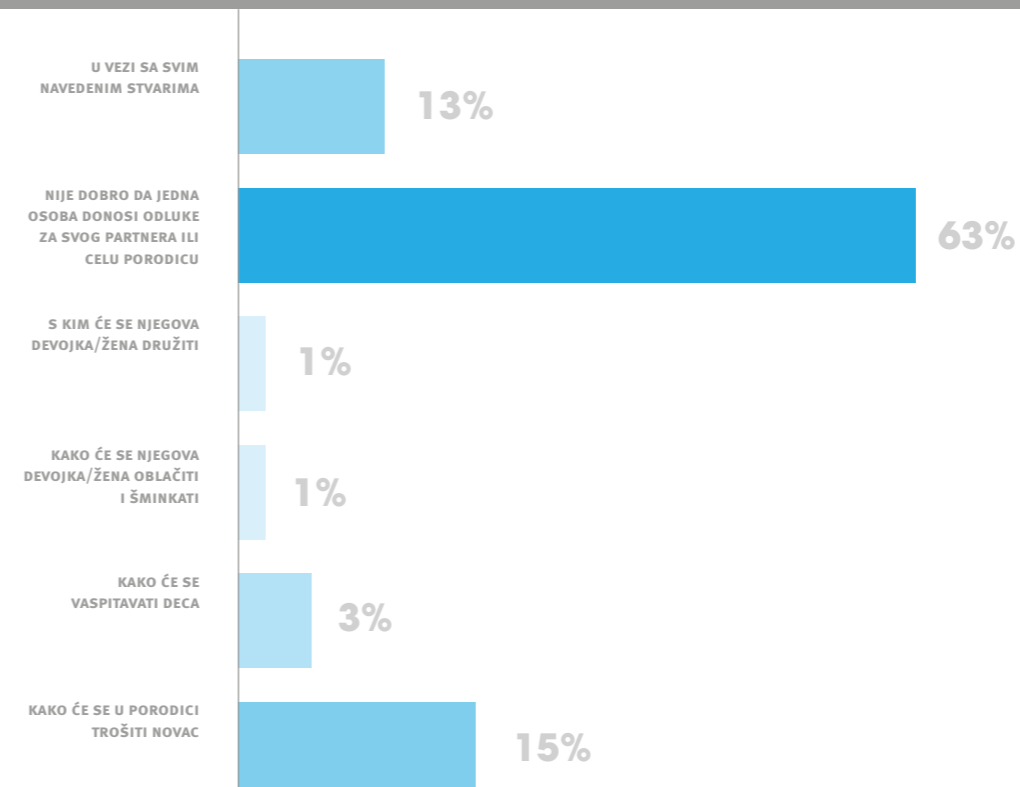
Samopouzdanje i podrška društva

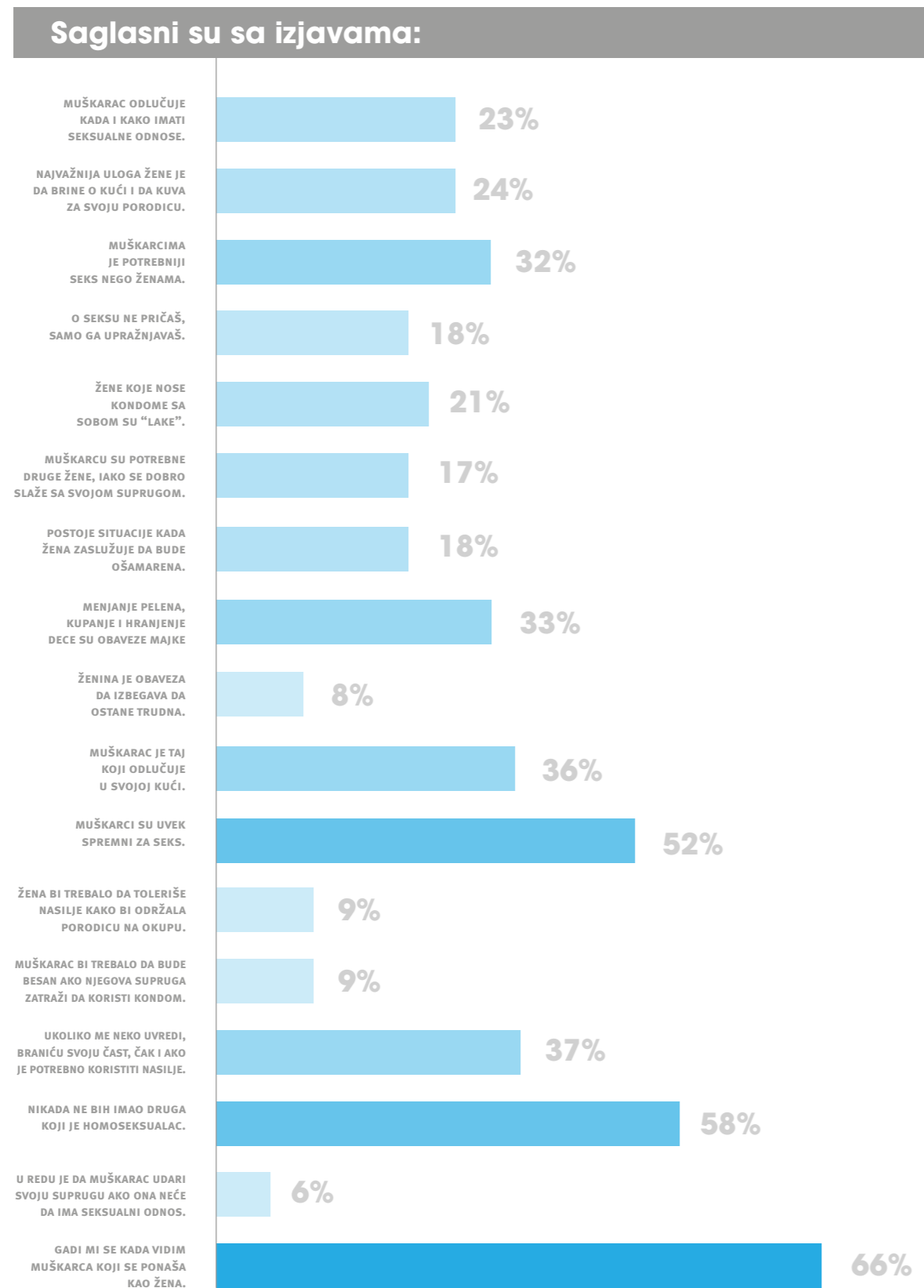
U porodici treba da odlučuje i da ima glavnu reč

Muškarac ima pravo da donosi glavnu odluku...

Rezultati na skali rodne ravnopravnosti (1- najviše rodno ravnopravno; 0,33 – najmanje rodno ravnopravno)⁴. Rezultat na skali rodne ravnopravnosti za sve gradove je: 0,71

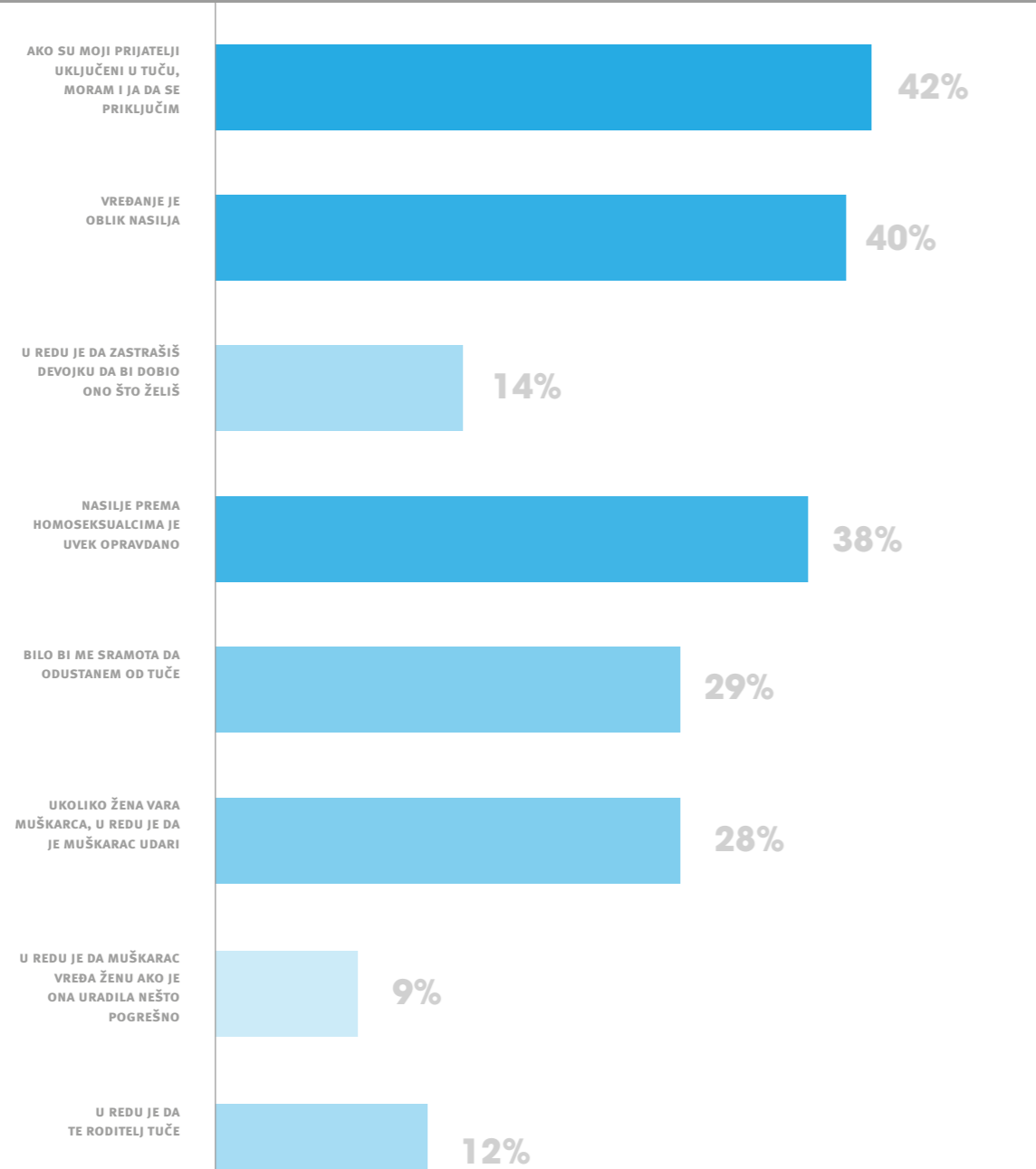

JOŠ NEKI STAVOVI ISPITANIKA PO PITANJU RODNE RAVNOPRAVNOSTI:

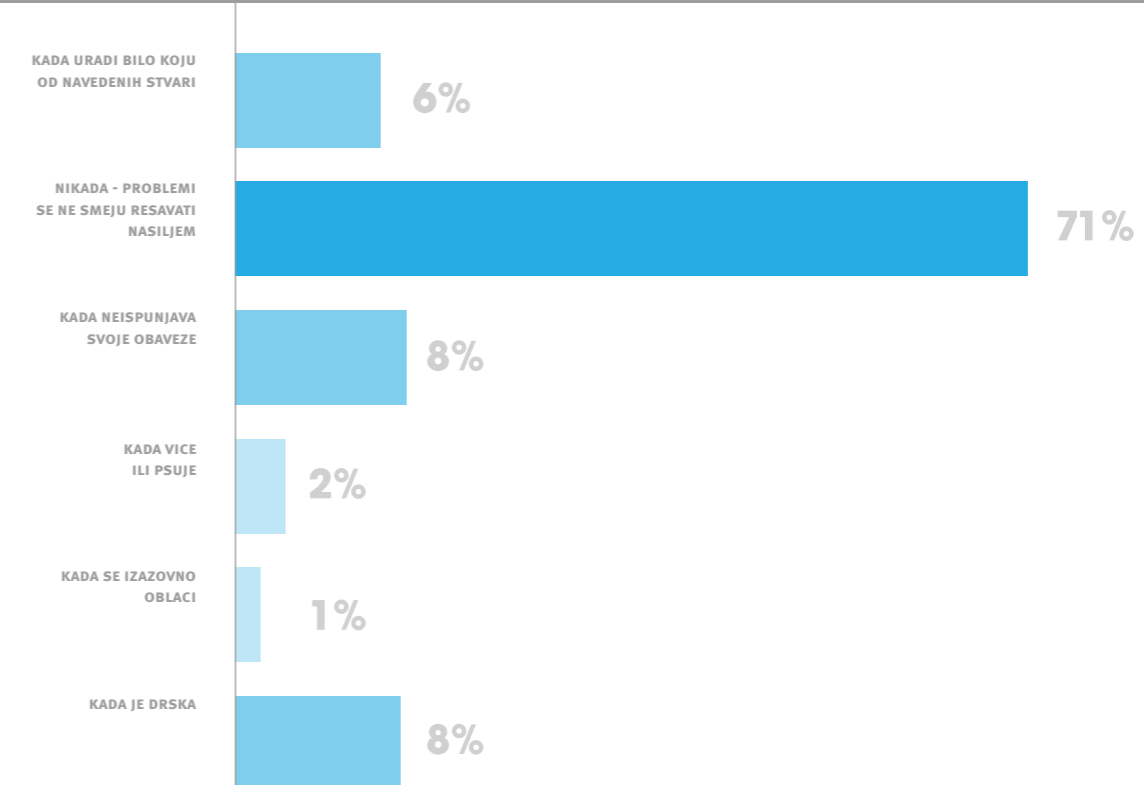
- 15% ispitanika izjavilo je da smatra da žene prvenstveno postižu uspeh u poslu zahvaljujući svom izgledu ili spletkama, dok je 22% ispitanika izjavilo da se uglavnom slaže sa tom tvrdnjom
- 27% ispitanika smatra da je za dobrobit dece najoptimalnije da muškarac zarađuje, a da se žena posveti porodici, dok se 27% ispitanika uglavnom slaže sa tom tvrdnjom
- 17% ispitanika smatra da je obično glavni razlog za seksualno uznemiravanje žena to što se žena neprilično ponašala, dok se 16% ispitanika uglavnom slaže sa tom tvrdnjom
- 17% ispitanika se sasvim slaže sa tvrdnjom da bi muškarci trebalo da imaju više prava da dobiju posao nego žene ukoliko postoji manjak radnih mesta, dok se 13% njih uglavnom slaže sa tom tvrdnjom
- 11% ispitanika smatra da je fakultetsko obrazovanje manje važno za žene nego za muškarce, dok se 10% ispitanika uglavnom slaže sa tom tvrdnjom
- 42% ispitanika je izjavilo da se uopšte ne slaže sa tvrdnjom da sve poslove u domaćinstvu treba ravnopravno deliti između muškarca i žene, dok je 22% ispitanika izjavilo da se uglavnom ne slaže sa tim
- 19% ispitanika smatra da je muškarac manje muškarac ako zarađuje manje od svoje žene, dok se 23% ispitanika delimično slaže sa tom tvrdnjom

⁴ Skala za rodno pravične muškarce (Gender Equitable Man – GEM) preuzeta je iz Projekta Inicijative mladića pod nazivom "Mladići kao saveznici u sprečavanju nasilja i sukoba na zapadnom Balkanu" (Young Man Initiative – YMI)

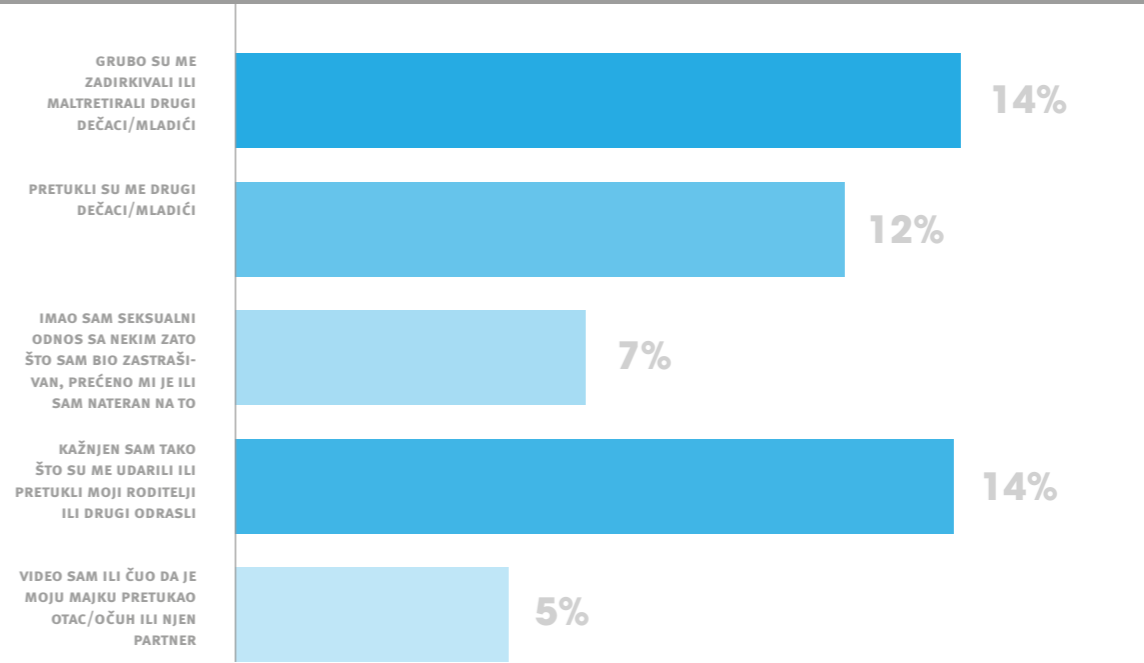
Stavovi prema nasilju

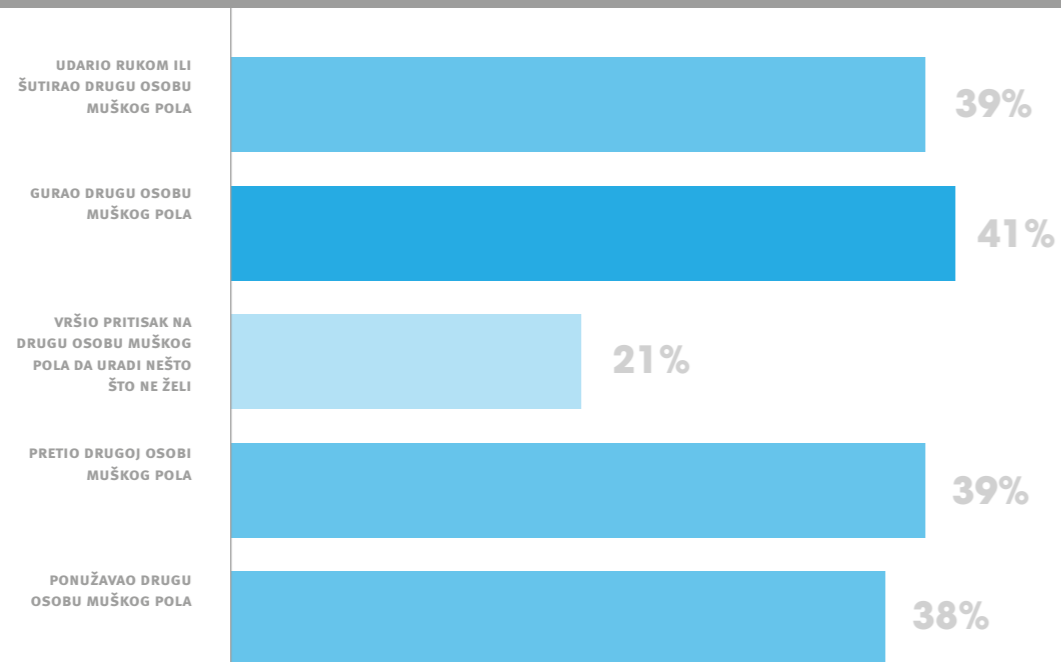
Žena / devojka zaslužuje napad ili šamar

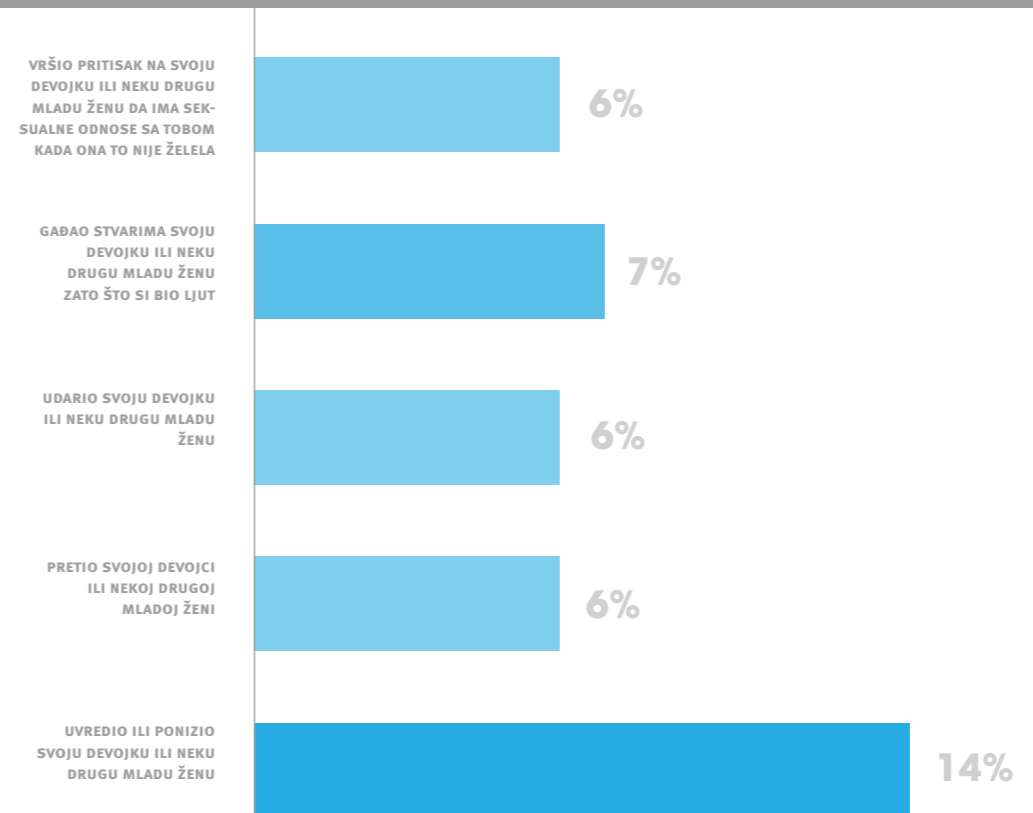
Iskustva sa nasiljem u proteklih 12 meseci

Nasilna ponašanja prema mladićima u poslednjih 12 meseci

Nasilna ponašanja prema osobama suprotnog pola u poslednja 3 meseca

Nasilna ponašanja u poslednjih 12 meseci

Povezanost među varijablama

POVEZANOST IZMEĐU PRIPADNOSTI NAVIJAČKOJ GRUPI I NASILNOG PONAŠANJA

S obzirom da je upitnikom prikupljena i informacija o pripadnosti mladića nekim navijačkim grupama, ispitana je i povezanost pripadnosti navijačkoj grupi sa oblicima nasilnog ponašanja. Dobijene korelacije spadaju u red lake povezanosti.

POVEZANOST IZMEĐU DOŽIVLJENOG NASILJA I NASILNOG PONAŠANJA

Dobijene korelacije u većini slučajeva spadaju u blage povezanosti, dok povezanost između iskustva seksualnog odnosa pod prisilom i fizičkog nasilja prema osobama suprotnog pola (0,48) kao i povezanost između iskustva seksualnog odnosa pod prisilom i vršenja pritiska na žensku osobu da ima seksualne odnose sa mladićem (0,41), spadaju u red stvarnih značajnih povezanosti.

Takođe, iz rezultata se može uočiti da postoji jača povezanost između doživljenog nasilja i nasilja prema osobama ženskog pola, nego što je povezanost između doživljenog nasilja i nasilja prema osobama muškog pola. Činjenica da je prijavljeni broj nasilnih ponašanja prema ženskim osobama dosta mali, potencijalno je razlog zašto su i dobijene korelacije relativno niske.

POVEZANOST IZMEĐU KONZUMIRANJA ALKOHOLA I NASILNOG PONAŠANJA

Konzumiranje alkohola nije pokazalo visoku povezanost sa nasilnim ponašanjem prema osobama muškog odnosno ženskog pola u proteklih 12, odnosno 3 meseca. Rezultati pokazuju da čak 65% mladih konzumira alkohol, a taj broj u određenim gradovima čak i raste, prema tome konzumiranje alkohola nije dobra diskriminirajuća varijabla između ljudi koji su ispoljili odnosno nisu ispoljili nasilna ponašanja u proteklih 12, odnosno 3 meseca. Dobijene su neke statistički značajne, ali niske povezanosti, između ostalog sa varijablama : Ponižavao drugu osobu muškog pola (Fi koeficijent= 0,15), Pretio drugoj osobi muškog pola (0,13), Učestvovao u nasilnom činu kao deo grupe mladića ili bande (0,19), dok su povezanosti sa nasilnim ponašanjem prema osobama ženskog pola još niže i na granici statističke značajnosti.

Ovi rezultati pokazuju da povezanost između konzumiranja alkohola i nasilnog ponašanja svakako postoji, iako je niska. Činjenica da 65% mladih ljudi redovno konzumira alkohol je sama po sebi zabrinjavajuća i svakako treba biti razmatrana kao faktor koji je povezan sa nasilnim ponašanjima.

POVEZANOST

POVEZANOST SAMOPOUZDANJA I PODRŠKE DRUŠTVA I NASILNIH PONAŠANJA

Rezultati pokazuju da ne postoji statistički značajna povezanost varijabli koje se tiču samopouzdanja i podrške društva i nasilnog ponašanja u proteklih 12/3 meseca. Pre nego što se izvede zaključak o tome da između ovih varijabli ne postoji značajna povezanost, potrebno je uzeti u obzir činjenicu da potencijalni razlog odsustva povezanosti ovih varijabli leži u samom izboru tvrdnji vezanih za samopouzdanje i podršku društva koje su ušle u ovaj upitnik. Dakle, potencijalni razlog odsustva veze između samopouzdanja i podrške društva i nasilnog ponašanja u ovom istraživanju potencijalno potiče od izbora tvrdnji. Moguće je da neki drugi segmenti samopouzdanja i drugi segmenti percipirane društvene podrške od strane ispitanika imaju značajnu povezanost sa nasilnim ponašanjima.

POVEZANOST REZULTATA NA RODNOJ SKALI SA NASILNIM PONAŠANJIMA

Povezanost rezultata na rodnoj skali sa nasilnim ponašanjem prema drugim mladićima/ devojkaama u proteklih 12/3 meseca izračunata je upotrebom Point-biserijalnog koeficijenta korelacije. Dobijene korelacije su pretežno, značajne, ali na granici niske i lake povezanosti. Takođe, dobijene korelacije su negativne što ukazuje na to na učestvovanje u nasilnom činu korelira sa manjim skorom na rodnoj skali (manji skor na rodnoj skali znači manje rodno ravnopravno).

NASILNA PONAŠANJA U PROTEKLIM 12/3 MESECA

Upitnikom su analizirana nasilna ponašanja prema drugim mladićima u proteklih 12 meseci i nasilna ponašanja prema osobama ženskog pola u protekla 3 meseca. Poslednja tri meseca nam daju bolji uvid u nasilna ponašanja prema osobama ženskog pola, odnosno bolji uvid u rodno zasnovano nasilje čije žrtve uglavnom jesu osobe ženskog pola. Zbog činjenice da se radi o dva različita perioda ne možemo porediti učestalosti nasilja prema osobama muškog pola i prema osobama ženskog pola, ali možemo izvesti određene zaključke:

- Rezultati nam pokazuju visok nivo učestalosti nasilja prema osobama muškog pola u proteklih 12 meseci koja uključuju verbalno nasilje, kao i guranje, udaranje ili šutiranje nogom;
- Takođe, zapažen je i relativno visok nivo učestalosti verbalnog i fizičkog nasilja prema homoseksualcima ili nekome za koga ispitanici smatraju da je previše feminiziran;
- Prijavljeni procenat nasilja prema osobama ženskog pola je dosta manji, s jedne strane zbog toga što je period o kom su ispitanici izveštavali u upitniku kraći (3 meseca), a s druge strane činjenica je da je nasilje nad osobama ženskog pola češće u trajnijim partnerskim relacijama koje većina ispitanika ispitanog uzrasta nema;

Zapažen visok procent nasilja prema mladićima svakako mora biti dodatno analiziran. Kulturloški činioci su takvi, da se fizičko nasilje prema muškarcima (sebi jednakima) smatra prihvatljivijim nego nasilno ponašanje nad „slabijim polom“. Demonstarcija snage i moći kroz fizički obračun smatra se često potvrdom muškosti.

Kako sami učesnici istraživanja navode, jedan od razloga za nasilje često je različitost, dakle diskriminacija. To otvara prostor za preduzimanje koraka ka smanjenju diskriminacije i socijalne distance. Pre svega mlade treba informisati i pokazati im različitost, kako bi oni tu različitost razumeli i prihvatili. **Takođe, veoma je bitno mladima ponuditi uzor. Do sada se kao veoma uspešno pokazalo, na primer, vrbovanje uzora iz njihove vršnjačke grupe, koji je veoma popularan i uvažen. Nakon što uvide da jedna takva osoba, njima bliska, promoviše drugačije vrednosti, zdrave stilove života, aktivizam, rodnu ravnopravnost i nenasilno ponašanje, mladi vrlo lako i sami kreću ka promeni.**

Podatak koji govori u korist toga da je nivo nasilja prema feminiziranim muškarcima i homoseksualcima relativno visok, opet govori o percipiranju rodni uloga, dakle nekih standarda, koji se moraju poštovati ne bi li osoba bila

muškarac. **Homofobija je široko rasprostranjen problem protiv koga se treba boriti kroz promovisanje različitosti i edukativnih aktivnosti, naročito među mladom populacijom.**

Kako bi se što bolje razumeli razlozi nasilnog ponašanja među mladim ljudima potrebno je sprovesti kompleksno istraživanje koje bi dalo više prostora ispitanicima da sami navedu razloge nasilnog ponašanja, kako bi se ti razlozi bolje razumeli. Jedan od načina da se takvi podaci prikupe jeste kroz veći broj fokus grupa i kroz kombinovanje podataka dobijenih upitnicima i podataka dobijenih intervjuom u kom bi ispitanici mogli opširnije da iznesu svoje stavove prema nasilju i razloge za eventualno nasilno ponašanje.

STAVOVI PREMA NASILJU I NASILNA PONAŠANJA

Dobijene veze između stavova prema nasilju i nasilnog ponašanja su relativno niske, ali značajne. Pri korišćenju samoevalucije od strane ispitanika, uvek se mora uzeti u obzir socijalno poželjno odgovaranje i činjenica da procenat prijavljenog nasilja ne odgovara stvarnom procentu nasilnih ponašanja. Zbog toga je potrebno da stavovi prema nasilju zabeleženi od strane ispitanika u ovom istraživanju ipak budu detaljnije analizirani.

- **Rezultati pokazuju da veliki broj ispitanika smatra da je „sramota odustatu od tuče“, kao i da se „i oni moraju priključiti nasilju ukoliko su u nasilje uključeni njihovi prijatelji“, što ukazuje da je društveni pritisak i želja za prihvatanjem od strane drugih jedan od faktora koji potencijalno utiče na nasilno ponašanje.**
- Uočen je veliki procenat prihvatljivosti nasilja nad homoseksualcima ili osobama muškog pola koji se „ponašaju kao žene“ ili su „previše feminizirani“. Takođe, 58% ispitanika izjavljuje da ne bi imalo druga koji je homoseksualac, a 66% ispitanika izjavljuje da im „se gadi kada vide muškarca koji se ponaša kao žena“
- **Relativno nizak procenat ispitanika (40%) smatra da je vređanje oblik nasilja**
- 28% ispitanika prevaru smatra dovoljno dobrim razlogom za fizičko nasilje prema ženi, dok 8% ispitanika smatra da je fizičko nasilje prema ženi opravdano kada je drska ili kada više ili psuje, dok 6% ispitanika smatra da je fizičko nasilje nad ženama opravdano i kada više ili psuje, i kada je drska i kada se izazovno oblači i kada uradi nešto pogrešno. Takođe 17% ispitanika smatra da je uzrok seksualnog uznemiravanja neprilično ponašanje žene. Ovi brojevi nam pokazuju da određeni broj ispitanika

smatra da za fizičko nasilje postoji dovoljno dobar razlog i da je fizičko nasilje prouzrokovano ponašanjem druge osobe. Takođe, podaci dobijeni u fokus grupama pokazuju da ispitanici nasilje vide kao rešenje problema. Dakle, određeno ponašanje druge osobe vide kao problem i uzrok nasilja, a nasilno ponašanje kao reakciju i rešenje problema.

U cilju smanjenja nasilja, a na osnovu gore navedenih rezultata, neophodan je rad na promeni stavova mladih, kroz informisanje, edukativne radionice, uzore.

Činjenica da određen procenat mladih smatra da je nasilje opravdano pod određenim okolnostima, takođe zahteva pažnju. Pre svega, trebalo bi detaljnije ispitati koji su to činioci koje mladići vide kao opravdane razloge za nasilje. Takođe, potrebno je razvijati veštine rešavanja problema i nenasilne komunikacije kod mladića. Činjenica da mladi sami izveštavaju da nasilje koriste kao rešenje problema, ukazuje na potrebu da se mladima radi na razvijanju pomenutih veština i da im se ponude nenasilne alternative.

STAVOVI PREMA RODNIM ULOGAMA I RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Rezultati dobijeni na rodnoj skali pokazuju da su ispitanici negde na sredini rodne pravičnosti (skor na rodnoj skali = 0,71), međutim, analizom pojedinačnih tvrdnji može se uočiti da ispitanici u određenim segmentima privatnog i javnog života uloge i zadatke muškaraca i žene smatraju veoma različitim.

- 42% ispitanika smatra da treba razlikovati muške i ženske poslove u domaćinstvu
- 17% ispitanika smatra da muškarci imaju više prava da dobiju posao od žena, a 15% ispitanika smatra da osobe ženskog pola dobijaju posao zahvaljujući fizičkom izgledu ili spletkama
- 27% ispitanika smatra da je za dobrobit porodice najoptimalnije da muškarac radi, da žena ostaje kod kuće i odgaja decu
- 36% ispitanika smatra da je muškarac taj koji odlučuje u svojoj kući
- 33% ispitanika smatra da je kupanje i hranjenje dece obaveza majke

Na osnovu ovih podataka možemo da zaključimo da su rodne uloge prilično jake i da ih se mladi pridržavaju. Ovo otvara prostor za intervencije u svim sredinama, koje bi za cilj imale edukaciju mladih o rodu, rodnim ulogama, značaju koji im se pridaje i posledicama koje sa sobom nose. Mladi bi ovim putem osvestili čime su ovičena njihova ponašanja i stavovi, da su za svoje ponašanje i izbore sami odgovorni, te da se ne moraju voditi društveno nametnutim normama.

DOŽIVLJENO NASILJE I NASILNA PONAŠANJA

Iako je procenat prijavljenog doživljenog nasilja relativno mali, rezultati pokazuju da upravo najveća povezanost postoji između doživljenog nasilja i nasilnog ponašanja. Taj pokazatelj još više govori u prilog tome koliko je važno pronaći faktore koji dovode do nasilnih ponašanja i eliminisati ih u što većoj meri jer ono što nam rezultati ovog istraživanja pokazuju jeste da „nasilje vodi nasilju“.

PRIPADNOST NAVIJAČKIM GRUPAMA I NASILJE

U ovom istraživanju ispitana je i povezanost pripadnosti navijačkoj grupi i nasilnog ponašanja. Pripadnost navijačkoj grupi je nešto što se veoma dugo,

gledajući u nazad, percipira kao jedan od nužnih opisa muškosti. Nimalo nije neobično da većina muškaraca na pitanje Za koga navijaš ima spreman odgovor i niz stavova koji su vezani za tim za koji navija. Svi smo, takođe svedoci toga da navijačke grupe međusobno gaje netrpeljivost, a fizički obračuni nisu retkost.

Biti navijač znači: biti hrabar, spretan, spreman na akciju, tuču, vređanje... Znači biti deo velike grupe snažnih i opasnih muškaraca kojih se mnogi boje, a koji navijaju za isti tim. Biti muško. Navijač - rodna uloga muškarca.

U ovakvim krugovima veoma je snažna promocija nasilja i demonstracija sile. Ona ne mora nužno biti vezana na navijačke događaje ili utakmice. Zbog toga nije iznenađujuće da naši rezultati pokazuju povezanost, laku ali značajnu, između pripadnosti navijačkoj grupi i određenih oblika nasilnog ponašanja.

KONZUMIRANJE ALKOHOLA I NASILNA PONAŠANJA

Iako je dobijena niska povezanost između konzumiranja alkohola i nasilnog ponašanja, činjenica je da povezanost postoji. Druga važna stvar jeste činjenica da 68% mladih izjavljuje da konzumira alkohol, na šta svakako treba obratiti pažnju. Dodatno, veliki procenat mladih izjavljuje da konzumira alkohol kako bi se oslobodili stresa i rešili probleme, što ukazuje na činjenicu da veliki broj mladih ljudi nema razvijene strategije suočavanja sa stresom i rešavanja problema, što je opet u vezi sa tim da kao rešenje problema u određenim situacijama koriste nasilje.

Ovi rezultati ukazuju na potrebu mladih za novim i drugačijim strategijama rešavanja problema koje nisu samodestruktivne i destruktivne. Jedno od rešenja je organizovanje treninga za mlade koji se bavi nenasilnom komunikacijom i osnaživanjem mladih, a ujedno i uključivanjem u novu grupu mladih koja se zajedno menja. Sa druge strane, zabeleženo je da je konzumiranje alkohola vid zabave, što ostavlja prostor inicijative za organizovanje različitih aktivnosti zabavnog karaktera, koje ujedno mogu biti i edukativne. Vrlo je moguće da je nedostatak vannastavnih aktivnosti jedan od uzroka ovakve situacije. Privući mlade na ovakav način može u mnogome da doprinese rešavanju ovog, veoma bitnog, problema.

SAMOPOUZDANJE I PODRŠKA DRUŠTVA

Između tvrdnji koje se odnose na samopouzdanje i podršku društva i učestalosti nasilnih ponašanja nisu pronađene značajne povezanosti, a potencijalni razlog tome jeste izbor tvrdnji koji su ušli u upitnik. To znači da ova dva faktora u budućim istraživanjima ne smeju biti zanemareni kao činioci koji mogu biti povezani sa nasilnim ponašanjima.

Većina mladih ljudi izjavljuje da je zadovoljno svojim izgledom, da ima planove i ciljeve za budućnost i da ima odgovarajuću podršku društva, međutim 10% ispitanika izjavljuje da se oseća kao da njihov život ne služi nikome. Taj procenat je približno jednak u svakom gradu i svakako ne bi trebalo da bude zanemaren.

Kako su samopouzdanje i samopoštovanje koncepti koji se grade na osnovu niza samo-evaluacija i evaluacija možemo reći da u tome veliku ulogu imaju rodne uloge, očekivanja od njih i njihovo (ne)ostvarivanje. Ove samoprocene i procene od strane drugih su u ovom uzrastu, naših ispitanika, veoma bitne, te bi dalje trebalo ispitati kako bi se na tome moglo raditi a u kontekstu prevencije rodno zasnovanog nasilja.

Kontakt

a: Sarajevska 81 | Beograd
t: +381 11 3626302
m: +381 60 3008886
e: centar@e8.org.rs
w: www.e8.org.rs

Skenirajte QR kod
i pratite nas preko
Facebook-a